

Klimato ir biologinės įvairovės krizė: 16-a svarbiausių sričių, kuriose pasaulio lyderiai turi imtis veiksmų, kad apsaugotų žmonių civilizaciją

Naujausioje IPCC ataskaitoje patvirtinama, kad visuotinis atšilimas vis spartėja. Poveikis pasireiškia realiuoju laiku: stebime, kaip užtvindomi kaimai ir kaip dega miškai. Paslėpta biologinės įvairovės nykimo krizė tęsiasi, nes miškai nyksta dėl miškų kirtimo, kurį dar labiau sustiprina gaisrai. Tarp klimato ir biologinės įvairovės krizių yra abipusis ryšys. Europos akademijų mokslo patariamąsios tarybos (EASAC) komentaras pateikia naujausius duomenys šį rudenį vyksiančiam Jungtinių Tautų aukščiausiojo lygio susitikimui klimato klausimais Škotijoje, Glazge, ir aukščiausiojo lygio susitikimui biologinės įvairovės klausimais Kinijoje, skirdama daugiausia dėmesio 16-ai sričių, kuriose reikia imtis skubių veiksmų, kad žmonija būtų apsaugota nuo blogiausio.

Komentare apibendrinta EASAC dešimties metų mokslinė analizė, apimanti aplinkosaugos, energetikos ir biologijos mokslų sritis, pateikiama bauginančiu kontekstu, kai temperatūra ir drėgmė nenumaldomai didėja ir kai kuriose vietovėse pasiekia tokį lygį, kad žmonėms, jų auginamiems pasėliams ir gyvuliams tampa sunku ar nebeįmanoma išgyventi. Pateikdamos mokslinius duomenis, kurie yra tokie nauji, kad negalėjo būti įtraukti į IPCC ataskaitą, Europos mokslų akademijos ragina vyriausybes klimato ir biologinės įvairovės krizes vertinti kaip vieną ir neatidėliotinai spęstiną problemą.

Klimato ir biologinės įvairovės krizės turi būti traktuojamos kaip viena

„Šios vasaros ekstremalios temperatūros, sausros, staigūs potvyniai ir gaisrai buvo dideli, bet tikriausiai kur kas mažesni, nei tie, kuriuos galime išvysti ateityje, – aiškina EASAC Aplinkos programos direktorius profesorius Maiklas Nortonas (Michael Norton). – Biologinės įvairovės nykimas ir pavojinga klimato kaita stiprina vienas kitą, sukeldami pražūtingas pasekmes. Tai užburtas ratas, lemiantis ne tik ekstremalius orus, bet ir maisto sistemų žlugimą, didėjančią pavojingų patogenų, zoonozų ir kitokio poveikio sveikatai riziką.“

Komentaras iliustruoja kelių krizių sąveiką: kertant atogrąžų miškus ir iškirštus plotus atiduodant žemės ūkio poreikiams, mažėja biologinė įvairovė ir kartu išlaisvinama sukaupta anglis, mažėja anglies įsisavinimas žemėje ir didėja kitų šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimas. Dėl šiltėjančio klimato ir su tuo susijusių kritulių kiekio pokyčių mažėja žemės ūkio produktyvumas, rūšys iškeliauja už jų gyvenamųjų arealų ribų, o kai kuriais atvejais apskritai išnyksta. Šiltėjantys ir rūgštėjantys vandenynai, silpnėjanti cirkuliacija mažina gebėjimą sugerti ir pašalinti anglies dioksidą (CO₂) iš atmosferos, o kartu keičia arba blogina ekosistemų būklę.

Pasitraukti iš kelio, vedančio į savo pačių pražūtį

Tačiau mokslininkai įžvelgia ir galimybių: pavyzdžiui, išsaugant, tvarkant ir atkuriant ekosistemas galima sušvelninti klimato kaitą, prisitaikyti prie jos poveikio ir kartu didinti biologinę įvairovę. „Šias problemas galima išspręsti, tačiau iki šiol ir Klimato kaitos, ir Biologinės įvairovės konvencijoms įgyvendinti trūko politinės valios arba politikai rinkosi lengviausius kelius išeiti iš situacijos, tinkamai

neįvertinę pasekmių, – sako M. Nortonas. – Klasikinis pavyzdys – prieš skiriant milijardines subsidijas nebuvo tinkamai įvertintas medžių deginimo elektros gamybai poveikis klimatui. Rudenį vykiančių dviejų susitikimų metu reikia numatyti, kaip pasitraukti iš dabartinio kelio, vedančio į mūsų pačių pražūtį.“

Remiantis ankstesniu EASAC darbu, komentare pateikiamas 16-os sričių, kuriose vyriausybės jau turėjo imtis aktyvesnių veiksmų, sąrašas. Šios sritys apima klimato kaitą, biomasės energijos vaidmenį, vykdomą politiką dėl šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo iš įvairių naftos žaliavų, transporto, pastatų ir infrastruktūros, taip pat klimato kaitos ir žmonių sveikatos sąveiką.

Pasitikėjimas BVP grindžiama sistema neduos rezultatų

Nagrinėjami ir sisteminiai klausimai, pavyzdžiui, kliūtys, trukdančios įgyvendinti klimato ir biologinės įvairovės krizei įveikti reikalingas permainas. „Nepavyks kliautis dabartine sistema, kad būtų užtikrintas būtinas CO₂ mažinimas, – sako M. Nortonas. – BVP grindžiama ekonominė sistema, kurioje iškastinio kuro, maisto ir žemės ūkio interesai didina CO₂ kiekį, vyksta miškų naikinimas, dirvos ruošimas ir pernelyg intensyvi žvejyba, jau nebetinka, jei šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį atmosferoje reikia sumažinti per kuo trumpesnę laikotarpį.“ Mokslininkai aiškiai nurodo, kad vyriausybės turi paspausti „perkrovimo“ mygtuką. Jei žmonija nori sustabdyti klimato kaitą ir išsaugoti išlikimui būtiną biologinę įvairovę, ji turi pakeisti ekonominę sistemą į tokią, kuri atlygintų bei skatintų tvarų pasirinkimą ir elgesį.

Susitelkimas į lūžio taškus atitraukia dėmesį nuo esminių linijinių tendencijų svarbos

Po 2015 m. Paryžiuje vykusio aukščiausiojo lygio susitikimo klimato kaitos klausimais daug dėmesio skiriama lūžio taškams. Tačiau EASAC teigia, kad katastrofiškai griaunančios tendencijos rutuliojasi ir laipsniškai stiprėja. „Dėmesys lūžio taškams sukuria estafetės taškų, iki kurių klimato kaita gali būti laikoma „saugia“, įvaizdį. Tačiau ne tik skirtingi lūžio taškai sąveikauja tarpusavyje ir didina pavojų; esminės linijinės tendencijos, tokios kaip temperatūra ir drėgmė, yra taip pat labai rimtos“, – aiškina M. Nortonas.

Galimybė imtis koordinuotų, drąsių ir permainingų veiksmų

„Kaip tėvus ir senelius, mus gąsdina tai, ką matome artėjant. Tačiau būdami mokslininkais, žinome, kad yra būdų, kaip sušvelninti blogiausią scenarijų ir prisitaikyti. Tačiau tik tuo atveju, jei Europos ir viso pasaulio vyriausybės prisiims atsakomybę ir imsis lyderystės“, – sako EASAC Aplinkos programos pirmininkas Larsas Valė (Lars Walloe).

Aukščiausiojo lygio susitikimų klimato kaitos klausimais ir biologinės įvairovės klausimais politinės darbotvarkės yra glaudžiai susijusios, todėl derybininkai turi galimybę imtis koordinuotų, drąsių ir transformuojančių veiksmų, kurdami naują, labiau integruotą ir nuoseklią sistemą, skirtą bendrai spręsti biologinės įvairovės nykimo ir klimato kaitos problemas. Skuba yra tokia didelė, kad būtina nedelsiant imtis bendrų veiksmų, pasinaudoti klimato kaitos ir biologinės įvairovės politikos sinergija (pavyzdžiui, masiniu ekosistemų atkūrimu) ir nukreipti žmonijos kursą į tvarią ateitį.

EASAC komentaras

Key Messages from European Science Academies for UNFCCC COP26 and CBD COP12:

<https://easac.eu/publications/details/key-messages-from-european-science-academies-for-unfccc-cop26-and-cbd-cop15/>

Šaltiniai:

EASAC (2013)	<u>Trends in extreme weather events in Europe: implications for national and European Union adaptation strategies</u>
EASAC (2015)	<u>Ecosystem services, agriculture and neonicotinoids</u>
EASAC (2016)	<u>Greenhouse gas footprints of different oil feedstocks</u>
EASAC (2017a)	<u>Multi-functionality and sustainability in the European Union's forests</u>
EASAC (2017b)	<u>Valuing dedicated storage in electricity grids</u>
EASAC (2017c)	<u>Opportunities and challenges for research on food and nutrition security and agriculture in Europe</u>
EASAC (2018a)	<u>Commentary on forest bioenergy and carbon neutrality</u>
EASAC (2018b)	<u>Negative emission technologies: what role in meeting Paris Agreement targets?</u>
EASAC (2018c)	<u>Opportunities for soil sustainability in Europe</u>
EASAC (2018d)	<u>Extreme weather events in Europe. Preparing for climate change adaptation</u>
EASAC (2019a)	<u>Forest bioenergy, carbon capture and storage, and carbon dioxide removal: an update</u>
EASAC (2019b)	<u>Decarbonisation of Transport: options and challenges</u>
EASAC (2019c)	<u>The imperative of climate action to protect human health in Europe</u>
EASAC (2020a)	<u>Hydrogen and synthetic fuels</u>
EASAC (2020b)	<u>Towards a sustainable future: transformative change and post-COVID-19 priorities</u>
EASAC (2020c)	<u>How can science help to guide the European Union's green recovery after COVID-19?</u>
EASAC (2021a)	<u>Decarbonisation of buildings: for climate, health and jobs</u>
EASAC (2021b)	<u>Policy briefs to the Scientific Group of the UN Food Systems Summit 2021</u>
EASAC (2021c)	<u>A sea of change: Europe's future in the Atlantic realm</u>
EASAC and FEAM (2021)	<u>Decarbonisation of the health sector</u>

Kontaktai:

Prof. Michael Norton
EASAC Environment Director
+44 1763 853130
Michael.Norton@easac.eu

Bendro pobūdžio užklausoms:
Ms Sabine Froning
EASAC Communications Officer
+49 1520 8727000
sabine.froning@easac.eu

Apie Europos akademijų mokslo patarimoji tarybą (EASAC)

EASAC sudaro ES valstybių narių, Norvegijos, Šveicarijos ir Jungtinės Karalystės nacionalinės mokslo akademijos, bendradarbiaudamos teikiant patarimus Europos politikos formuotojams. EASAC suteikia galimybę išgirsti bendrą Europos mokslo balsą. Per EASAC akademijos dirba kartu, teikdamos nepriklausomus, kvalifikuotus ir įrodymais grįstus patarimus Europos mokslo politikos formuotojams ar darantiems įtaką Europos institucijose.

www.easac.eu